

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion virkamieslain säännöstä viroista, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Valtion virkamieslain viittaussäännökset hallitusmuotoon ehdotetaan muutettaviksi viittauksiksi Suomen perustuslakiin. Edelleen virkamieslakiin ehdotetaan otettavaksi nykyisessä hallitusmuodossa olevaa kelpoisuusvaatimuksia koskevaa säännöstä vastaava säännös.

Esitys perustuu 11 päivänä kesäkuuta 1999 annettuun Suomen perustuslakiin. Perustuslaissa säädetään, että lailla voidaan säätää, että määrättyihin julkisiin virkoihin tai tehtäviin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti kuin uusi perustuslaki eli 1 päivänä maaliskuuta 2000.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Nykytila

Valtion viroista, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen, säädetään hallitusmuodon 84 §:n 1 momentissa, valtion virkamieslain (750/1994) 7 §:ssä ja valtion virkamieslain 7 §:n 2 momentin nojalla annetussa valtioneuvoston päätöksessä ulkomaalaisen kelpoisuudesta valtion virkaan (192/1995).

Hallitusmuodon 84 §:n 1 momentissa säädettyjä virkoja ovat valtioneuvoston oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin, tuomarin, puolustusvoimain komentajan ja Suomen Pankin johtokunnan jäsenen virat. Lisäksi momentissa mainitaan eduskunnan oikeusasiamies ja apulaisoikeusasiamies. Valtion virkamieslakia ei sovelleta edellä mainituista Suomen Pankin johtokunnan jäseniin eikä eduskunnan oikeusasiamieheen ja apulaisoikeusasiamieheen.

Valtion virkamieslain 7 §:n mukaan seuraaviin virkoihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen: oikeuskanslerinviraston

kansliapäällikön ja esittelijäneuvoksen virka sekä sitä vastaava tai ylempi virka; ministeriön valtiosihteerin, kansliapäällikön, osastopäällikön ja toimistopäällikön virka sekä sitä vastaava tai ylempi virka; ulkoasiainhallinnon virka; viraston päällikön virka; ei kuitenkaan korkeakoulun taikka taiteen ylintä opetusta antavan oppilaitoksen rehtorin virka; maaherran sekä lääninhallituksen kansliapäällikön ja osastopäällikön virka; virka, johon kuuluu virallisen syyttäjän tai ulosottomiehen tehtäviä; poliisilaisissa (493/1995) tarkoitettu poliisimiehen virka; virka, johon nimitetty kuuluu vankilan johtokuntaan; sekä puolustusministeriön ja puolustusvoimien sekä rajavartiolaitoksen virka.

Ulkomaalaisen kelpoisuudesta valtion virkaan annetun valtioneuvoston päätöksen mukaan seuraaviin virkoihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen: suojelupoliisin muu kuin poliisimiehen virka; tullilaitoksen tullineuvoksen virka, tullilaitoksen virka, johon kuuluu oikeus pidättämiseen, tullilaitoksen rikostutkintayksikköön sijoitettu virka, muu tullilaitoksen virka, johon kuuluu Suomen alueen valvonnasta ja sen alueelli-

sen koskemattomuuden turvaamisesta annetussa asetuksessa (1069/1989) tarkoitettuun alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen osallistuminen tai poliisi-, tulli-, ja rajavartioviranomaisen yhteistoiminnasta annetun asetuksen (1051/1978) mukaisia tehtäviä; ilmailulaitoksen erillisen yksikönpäällikön virka; sekä merenkululaitoksen ylijohhtajan, merenkulkuneuvoksen, liikennepäällikön, merenkulikutarkastuksen ylitarkastajan, sotilaallisten väylien kartoitusta suorittavan merenmittauspäällikön ja luotauspäällikön sekä merenkululaitoksen aluksen päällikön virka.

Hallitusmuodon 85 §:n mukaan opinnäytteet valtionviran saamista varten vahvistetaan asetuksella, mikäli niistä ei ole säädetty laissa. Erivapautta asetuksella säädetyistä kelpoisuusehdoista voi antaa erityisistä syistä valtioneuvosto, ei kuitenkaan oikeusvirkaan pääsemistä varten. Uudessa perustuslaissa ei ole vastaavaa säännöstä.

1.2. Ehdotetut muutokset

Suomen perustuslain 125 §:n 1 momentissa säädetään, että lailla voidaan säätää, että määrättyihin julkisiin virkoihin tai tehtäviin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Perustuslaissa ei siten enää ole nykyisen hallitusmuodon sisältämää luetteloa viroista, joihin voidaan nimittää tai valita vain Suomen kansalainen. Lailla kuitenkin voidaan Suomen kansalaisuus säätää myös nykyisen hallitusmuodon 84§:n 1 momentissa tarkoitettujen virkojen ja tehtävien kelpoisuusehdoksi. Asetuksella kansalaisuusvaatimuksesta sen sijaan ei enää saa säätää. Näin ollen valtioneuvoston päätöksellä annetut määräykset ulkomaalaisen kelpoisuudesta valtion virkaan on tarpeelliseksi katsottavilta osiltaan siirrettävä virkamieslakiin.

Nykyisen hallitusmuodon 84 §:n 1 momentissa mainituista viroista ehdotetaan otettavaksi virkamieslakiin oikeuskanslerin, apulaisoikeuskanslerin, tuomarin ja puolustusvoimain komentajan virat.

Ulkomaalaisen kelpoisuudesta valtion virkaan annetusta valtioneuvoston päätöksestä ehdotetaan otettavaksi valtion virkamieslakiin asianomaisten viranomaisten esityksestä seuraavat virat: suojelupoliisin muu kuin poliisimiehen virka; tullilaitoksen virka, johon kuuluu oikeus pidättämiseen, muu tullilaitoksen virka, johon kuuluu Suomen alueen valvonnasta ja sen alueellisen koske-

mattomuuden turvaamisesta annetussa asetuksessa tarkoitettuun alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen osallistuminen tai poliisi-, tulli- ja rajavartioviranomaisten yhteistoiminnasta annetun asetuksen mukaisia tehtäviä; Ilmailulaitoksen viranomaisyksikön päällikön virka; merenkululaitoksen ylijohhtajan, merenkulkuneuvoksen, liikennepäällikön, merenkulikutarkastuksen ylitarkastajan, sotilaallisten väylien kartoitusta suorittavan merenmittauspäällikön ja luotauspäällikön sekä merenkululaitoksen aluksen päällikön virka.

Edellä mainittujen virkojen lisäksi ehdotetaan asianomaisten viranomaisten esityksestä luetteloita lisättäviksi seuraavat virat: oikeuskanslerinviraston esittelijäneuvoksen, osastopäällikkönä virka; merenkululaitoksen meriturvallisuusjohtajan ja merenkuluntarkastustoimiston toimistopäällikön virat sekä lääninvalmiusjohtajan virka.

Nykyisen hallitusmuodon 85 §:n mukaan opinnäytteet valtionviran saamista varten vahvistetaan asetuksella, mikäli niistä ei ole säädetty laissa. Pykälässä säädetään myös valtioneuvoston oikeudesta myöntää erivapaus säädetyistä kelpoisuusvaatimuksista. Koska uuteen perustuslakiin ei sisälly edellä mainittua säännöstä, ehdotetaan vastaava säännös lisättäväksi valtion virkamieslakiin. Säännös ehdotetaan annettavaksi valtuuttavana, jolloin kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin vain tarvittaessa. Erityisistä kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin luontevimmin valtioneuvoston asetuksella.

2. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole organisaatio-, henkilö- tai taloudellisia vaikutuksia.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä. Esityksestä on käyty yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain (651/1988) ja siihen liittyvien sopimusten mukaiset neuvottelut valtion henkilöstöä edustavien keskusjärjestöjen kanssa.

Esityksestä on pyydetty lausunnot valtioneuvoston kanslialta ja ministeriöiltä, oikeuskanslerinvirastolta, suojelupoliisilta, tullihallitukselta, Ilmailulaitokselta ja merenkululaitokselta.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan samanaikaisesti kuin uusi perustuslaki eli 1 päivänä maaliskuuta 2000. Ulkomaalaisen kelpoisuudesta valtion virkaan annettu

valtioneuvoston päätös ehdotetaan samalla kumottavaksi.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

valtion virkamieslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä elokuuta 1994 annetun valtion virkamieslain (750/1994) 6 §:n 1 momentti, 7 §, 32 §:n 1 momentti ja 47 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 7 § osaksi laissa 1383/1995, sekä

lisätään 8 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

6 §

Nimittämisen yleisistä perusteista säädetään perustuslaissa. Päättyessään nimittämisestä viranomaisen ei saa perusteettomasti asettaa ketään toisiin nähden eri asemaan 11 §:ssä mainittujen syiden nojalla.

7 §

Seuraaviin virkoihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen:

1) oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin virka sekä oikeuskanslerinviraston kansliapäällikön ja esittelijäneuvoksen, osastopäällikkönä virka;

2) ministeriön valtiosihteerin, kansliapäällikön, osastopäällikön ja toimistopäällikön virka sekä sitä vastaava tai ylempi virka;

3) ulkoasiainhallinnon virka;

4) tuomarin virka;

5) viraston päällikön virka, ei kuitenkaan korkeakoulun taikka taiteen ylintä opetusta antavan oppilaitoksen rehtorin virka;

6) maaherran sekä lääninhallituksen osastopäällikön ja lääninvalmiusjohtajan virka;

7) virka, johon kuuluu virallisen syyttäjän tai ulosottomiehen tehtäviä;

8) poliisilaisissa (493/1995) tarkoitettu poliisimiehen virka;

9) virka, johon nimitetty kuuluu vankilan johtokuntaan;

10) puolustusministeriön ja puolustusvoimien sekä rajavartiolaitoksen virka;

11) suojelupoliisin muu kuin poliisimiehen

virka;

12) tullilaitoksen virka, johon kuuluu oikeus pidättämiseen ja tullilaitoksen virka, johon kuuluu Suomen alueen valvonnasta ja sen alueellisen koskemattomuuden turvaamisesta annetussa asetuksessa (1069/1989) tarkoitettuun alueelliseen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen osallistuminen tai tullilaitoksen toimialaan kuuluvia rikostutkinta- ja valvontatehtäviä;

13) Ilmailulaitoksen viranomaisyksikön päällikön virka; sekä

14) merenkulkulaitoksen yliohtajan, merenkulkuneuvoksen, meriturvallisuusjohtajan, merenkuluntarkastustoimiston toimistopäällikön, liikennepäällikön, merenkulutarkastuksen ylitarkastajan, sotilaallisten väylien kartoitusta suorittavan merenmittauspäällikön ja luotauspäällikön sekä merenkulkulaitoksen aluksen päällikön virka.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös nimitettäessä virkamies 9 §:n 1 momentin nojalla hoitamaan 1 momentissa tarkoitettuun virkaan kuuluvia tehtäviä.

8 §

Valtion virkaan vaadittavista tutkinnoista ja muista vastaavista erityisistä kelpoisuusvaatimuksista voidaan säätää asetuksella, jos se on asianomaiseen virkaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi perusteltua. Valtioneuvosto voi erityisistä syistä antaa erivapauden asetuksella säädetyistä kelpoisuusvaatimuk-

sista, ei kuitenkaan tuomarin virkaan pääsemistä varten.

32 §

Milloin virkamies on irtisanottu muista kuin virkamiehestä johtuvista syistä ja se virasto, jonka virasta virkamies irtisanottiin, 24 kuukauden kuluessa irtisanomisajan päättymisestä tarvitsee työvoimaa samoihin tai samanlaisiin tehtäviin, tulee asianomaisen viraston tiedustella paikalliselta työvoimaviranomaiselta, onko entisiä virkamiehiä etsimässä tämän viranomaisen välityksellä työtä, ja myönteisessä tapauksessa tarjota tehtävää tai virkaa, johon nimittää muu viranomainen kuin tasavallan presidentti, valtioneuvoston yleisistunto, korkein oikeus tai korkein hallinto-oikeus, ensi sijassa näille entisille kelpoisuusvaatimukset täyttävillä virkamiehille.

Virka saadaan tällöin täyttää haettavaksi julistamatta.

47 §

Perusteista, joilla tuomari voidaan siirtää toiseen virkaan, säädetään perustuslaissa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 2000.

Tällä lailla kumotaan ulkomaalaisen kelpoisuudesta valtion virkaan 16 päivänä helmikuuta 1995 annettu valtioneuvoston päätös (192/1995).

Helsingissä 23 päivänä joulukuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri Suvi-Anne Siimes

Liite

Laki

valtion virkamieslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä elokuuta 1994 annetun valtion virkamieslain (750/1994) 6 §:n 1 momentti, 7 §, 32 §:n 1 momentti ja 47 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 7 § osaksi laissa 1383/1995, sekä
lisätään 8 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §
 Nimittämisen yleisistä perusteista säädetään hallitusmuodossa. Päätäessään nimittämisestä viranomainen ei saa perusteettomasti asettaa ketään toisiin nähden eri asemaan 11 §:ssä mainittujen syiden nojalla.

6 §
 Nimittämisen yleisistä perusteista säädetään *perustuslaissa*. Päätäessään nimittämisestä viranomainen ei saa perusteettomasti asettaa ketään toisiin nähden eri asemaan 11 §:ssä mainittujen syiden nojalla.

7 §

Seuraaviin virkoihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen:

2) oikeuskanslerinviraston kansliapäällikön ja esittelijäneuvoksen virka *sekä sitä vastaava tai ylempi virka*;

3) ministeriön valtiosihteerin, kansliapäällikön, osastopäällikön ja toimistopäällikön virka *sekä sitä vastaava tai ylempi virka*;

4) ulkoasiainhallinnon virka;

5) viraston päällikön virka, ei kuitenkaan korkeakoulun taikka taiteen ylintä opetusta antavan oppilaitoksen rehtorin virka;

6) maaherran sekä lääninhallituksen *kansliapäällikön* ja osastopäällikön virka;

7) virka, johon kuuluu virallisen syyttäjän tai ulosottomiehen tehtäviä;

8) poliisilaissa (84/66) tarkoitettu poliisimiehen virka;

9) virka, johon nimitetty kuuluu vankilan johtokuntaan; *sekä*

10) puolustusministeriön ja puolustusvoii-

1) *oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin virka* *sekä* oikeuskanslerinviraston kansliapäällikön ja esittelijäneuvoksen, *osastopäällikkönä* virka;

2) ministeriön valtiosihteerin, kansliapäällikön, osastopäällikön ja toimistopäällikön virka *sekä sitä vastaava tai ylempi virka*;

3) ulkoasiainhallinnon virka;

4) *tuomarin virka*;

5) viraston päällikön virka, ei kuitenkaan korkeakoulun taikka taiteen ylintä opetusta antavan oppilaitoksen rehtorin virka;

6) maaherran sekä lääninhallituksen *osastopäällikön ja lääninvalmiusjohtajan virka*;

7) virka, johon kuuluu virallisen syyttäjän tai ulosottomiehen tehtäviä;

8) poliisilaissa (493/1995) tarkoitettu poliisimiehen virka;

9) virka, johon nimitetty kuuluu vankilan johtokuntaan;

10) puolustusministeriön ja puolustusvoii-

mien sekä rajavartiolaitoksen virka.

Valtioneuvosto voi päättää, että vain Suomen kansalainen voidaan nimittää muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun virkaan, milloin kysymyksessä on:

1) muu kuin 1 momentissa tarkoitettu ministeriön virka;

2) virka, johon liittyy huomattavaa julkisen vallan käyttöä taikka sellaisten asioiden käsittelyä, jotka koskevat suhteita toiseen valtioon tai kansainvälisiin järjestöihin; tai

3) virka, johon liittyy tietojen saaminen seikasta, jolla on merkitystä valtion turvallisuuden taikka huomattavan yleisen tai yksityisen taloudellisen edun kannalta.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös nimitettäessä virkamies 9 §:n 1 momentin nojalla hoitamaan 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun virkaan kuuluvia tehtäviä.

mien sekä rajavartiolaitoksen virka;

11) suojelupoliisin muu kuin poliisimiehen virka;

12) tullilaitoksen virka, johon kuuluu oikeus pidättämiseen ja tullilaitoksen virka, johon kuuluu Suomen alueen valvonnasta ja sen alueellisen koskemattomuuden turvaamisesta annetussa asetuksessa (1069/1989) tarkoitettuun alueelliseen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen osallistuminen tai tullilaitoksen toimialaan kuuluvia rikostutkinta- ja valvontatehtäviä;

13) Ilmailulaitoksen viranomaisyksikön päällikön virka; sekä

14) merenkulkulaitoksen ylijohhtajan, merenkulkuneuvoksen, meriturvallisuusjohtajan, merenkuluntarkastustoimiston toimistopäällikön, liikennepäällikön, merenkulutarkastuksen ylitarkastajan, sotilaallisten väylien kartoitusta suorittavan merenmittauspäällikön ja luotauspäällikön sekä merenkulkulaitoksen aluksen päällikön virka.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös nimitettäessä virkamies 9 §:n 1 momentin nojalla hoitamaan 1 momentissa tarkoitettuun virkaan kuuluvia tehtäviä.

8 §

Valtion virkaan vaadittavista tutkinnoista ja muista vastaavista erityisistä kelpoisuusvaatimuksista voidaan säätää asetuksella, jos se on asianomaiseen virkaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi perusteltua. Valtioneuvosto voi erityisistä syistä antaa erivapauden asetuksella säädetyistä kelpoisuusvaatimuksista, ei kuitenkaan tuomarin virkaan pääsemistä varten.

32 §

Milloin virkamies on irtisanottu muista kuin virkamiehestä johtuvista syistä ja se virasto, jonka virasta virkamies irtisanottiin, 24 kuukauden kuluessa irtisanomisajan päättymisestä tarvitsee työvoimaa samoihin tai samanlaisiin tehtäviin, tulee asianomaisen viraston tiedustella paikalliselta työvoimaviranomaiselta, onko entisiä virkamiehiä etsimässä tämän viranomaisen välityksellä työtä, ja myönteisessä tapauksessa tarjota tehtävää tai virkaa, johon nimittää muu viranomainen kuin tasavallan presidentti, valtioneuvoston

32 §

Milloin virkamies on irtisanottu muista kuin virkamiehestä johtuvista syistä ja se virasto, jonka virasta virkamies irtisanottiin, 24 kuukauden kuluessa irtisanomisajan päättymisestä tarvitsee työvoimaa samoihin tai samanlaisiin tehtäviin, tulee asianomaisen viraston tiedustella paikalliselta työvoimaviranomaiselta, onko entisiä virkamiehiä etsimässä tämän viranomaisen välityksellä työtä, ja myönteisessä tapauksessa tarjota tehtävää tai virkaa, johon nimittää muu viranomainen kuin tasavallan presidentti, valtioneuvoston

Voimassa oleva laki

Ehdotus

yleisistunto, korkein oikeus tai korkein hallinto-oikeus, ensi sijassa näille entisille kelpoisuusvaatimukset täyttävillä virkamiehille. Tällöin saadaan muu kuin hallitusmuodon 89 §:n 1 momentissa tarkoitettu virka täyttää haettavaksi julistamatta.

47 §

Perusteista, joilla tuomari voidaan siirtää toiseen virkaan, säädetään hallitusmuodon 91 §:n 1 momentissa.

yleisistunto, korkein oikeus tai korkein hallinto-oikeus, ensi sijassa näille entisille kelpoisuusvaatimukset täyttävillä virkamiehille. Virka saadaan tällöin täyttää haettavaksi julistamatta.

47 §

Perusteista, joilla tuomari voidaan siirtää toiseen virkaan, säädetään perustuslaissa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 2000.

Tällä lailla kumotaan ulkomaalaisen kelpoisuudesta valtion virkaan 16 päivänä helmikuuta 1995 annettu valtioneuvoston päätös (192/1995).

